

*Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Departament Polityki Regionalnej i Przestrzennej
Referat Badań i Analiz Strategicznych*

**Sytuacja
społeczno-gospodarcza
województwa opolskiego
w ujęciu przestrzennym
w przekroju gmin
(analiza z wykorzystaniem
metody taksonomicznej).**

Opole 2009 IX

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	3
Założenia metodologiczne	3
Uwagi metodologiczne	3
Lista zmiennych wykorzystanych w opracowaniu	4
Syntetyczna miara poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wg gmin województwa opolskiego	5

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest kontynuacją rozpoczętej w roku 2001 próby oceny sytuacji w gminach województwa opolskiego. Do obliczeń wykorzystano, jak poprzednio, taksonomiczną metodę miar rozwoju Hellwiga, za pomocą której z zaproponowanych danych statystycznych skonstruowano miarę syntetyczną, a na jej podstawie uszeregowano gminy województwa opolskiego według wartości otrzymanych wskaźników statystycznego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Dane o wartości wskaźników pozwalają na wyodrębnienie ze struktury województwa jednostek o określonym poziomie rozwoju, stałe śledzenie zmian dotyczących rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozpoznanie dysproporcji rozwojowych.

Analizę oparto zarówno na miarach statycznych, jak i dynamicznych - z wykorzystaniem danych jak najbardziej aktualnych i dostępnych w momencie przygotowywania opracowania.

Założenia metodologiczne

Do analizy wybrano jedną z metod taksonomicznych - *miarę rozwoju Hellwiga*. Metoda ta należy do wzorcowych formuł agregacji zmiennych. Konstruuje się tu obiekt modelowy, zwany wzorcem rozwoju, który tworzą optymalnie zaobserwowane wartości cech, czyli najkorzystniej kształtujące się zmienne wybrane spośród całej zbiorowości. Metoda ta pozwala na syntetyczne porównanie (uporządkowanie liniowe), które daje podstawy do podziału jednostek podziału terytorialnego na jednorodne grupy ze względu na statystyczny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego. Należy pamiętać, że podziały te nie mogą służyć do oceniania i kwalifikowania jednostek jako biedne i bogate, gdyż wzorzec jest budowany z zaobserwowanych w zbiorze obiektów, optymalnych wartości zmiennych diagnostycznych, można więc jedynie ocenić, że jedne obiekty są lepsze od innych. Natomiast innym problemem, niewynikającym z istoty metody, jest zbudowanie zbioru zmiennych diagnostycznych dostatecznie dobrze opisujących badane zjawisko.

Efektom analizy jest podział jednostek terytorialnych na klasy o zbliżonych uwarunkowaniach. Podstawą klasyfikacji badanych obiektów był podział na cztery grupy, przyjmujący następujące punkty podziału: średnia, plus, minus odchylenie standardowe. W wyniku podziału otrzymano cztery grupy: I, II, III i IV, gdzie grupa I skupia jednostki o najwyższych wartościach zmiennej syntetycznej, a grupa IV to gminy zamykające klasyfikację.

W badaniach użyto zmiennych o charakterze wskaźnikowym. Obok wskaźników wszystkie pozostałe dane statystyczne zostały doprowadzone do stanu porównywalności (np. przeliczone na liczbę mieszkańców lub podane w formie udziału procentowego). Zaproponowana metoda posiada jednak, tak jak każda z metod matematyczno-statystycznych, pewne ograniczenia, które należy wziąć pod uwagę przy interpretacji wyników.

Uwagi metodologiczne

1. Istotną sprawą jest tu dobór cech użytych do obliczeń. Od tego zależą bowiem bezpośrednio uzyskane wyniki, co ma ogromne znaczenie dla ich interpretacji. Zmienne powinny dobrze opisywać badane zjawisko, a więc tworzyć zbiór zmiennych diagnostycznych. Należy podkreślić, iż istotnym ograniczeniem przy doborze zmiennych jest dostępność danych statystycznych. Uzyskane wyniki można więc analizować tylko z uwzględnieniem i w zakresie danych wykorzystanych do obliczeń. Konieczna jest daleko posunięta ostrożność w wyciąganiu wniosków o charakterze praktycznym.

2. Zaproponowana metoda nie uwzględnia wszystkich, często istotnych, specyficznych cech jednostki. Przy analizie i interpretacji wyników należy brać pod uwagę czynniki dodatkowe, jakimi mogą być na przykład migracje zagraniczne, zjawisko dojazdów do pracy z gmin zlokalizowanych wokół większych ośrodków, położenie gminy, jej wielkość, bliskość zakładów przemysłowych, czy status gminy (np. miasto na prawach powiatu).

3. Istniejące duże rozpiętości pomiędzy wartościami zmiennej syntetycznej w zakresie poziomu rozwoju poszczególnych gmin mogą być spowodowane występowaniem obok siebie w rankingu gmin dużych - miejskich i miejsko-wiejskich, o kilkunastu lub kilkudziesięciu tysiącach mieszkańców oraz zaledwie kilkutysięcznych, małych gmin wiejskich.

4. Do obliczeń poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego za każdym razem przyjmuje się cechy pochodzące z ogólnie dostępnych źródeł statystycznych. Należy pamiętać, że statystyka szczebla gminnego jest względnie uboga, a dane często interesujące mieszkańców niedostępne. W analizie wykorzystano dane pochodzące ze źródeł: Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie, Urzędu Statystycznego w Opolu, Regionalnej Izby Obrachunkowej w Opolu oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Opolu. Wyniki rankingu można interpretować tylko z uwzględnieniem danych wyjściowych, przyjętych do obliczeń.

Lista zmiennych wykorzystanych w opracowaniu

Do analizy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego zaproponowano następujący zestaw danych statystycznych, tak stymulant, jak i destymulant:

- 1) dochody własne budżetów gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2008 roku,
- 2) liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą oraz spółek cywilnych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców (stan na 31 XII 2008 roku),
- 3) wskaźnik bezrobocia (stan na 31 XII 2008 roku)¹,
- 4) liczba pracujących w gospodarce narodowej² do ludności w wieku produkcyjnym (stan na 31 XII 2007 roku³),
- 5) liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 zawartych małżeństw w latach 2004-2008,
- 6) przyrost rzeczywisty⁴ na 1000 mieszkańców w latach 2004-2008,
- 7) liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności w latach 2004-2008,
- 8) wskaźnik obciążenia demograficznego⁵ (stan na 31 XII 2008 roku),
- 9) udział dzieci i młodzieży w strukturze ludności⁶ (stan na 31 XII 2008 roku).

¹ W układzie gminnym nie jest możliwe przedstawienie informacji o stopie bezrobocia (liczonej jako stosunek liczby zarejestrowanych bezrobotnych do ludności aktywnej zawodowo), z powodu braku danych dotyczących aktywnych zawodowo w gminach. Zaproponowano więc porównanie liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym, a otrzymany w ten sposób wskaźnik nazwano wskaźnikiem bezrobocia.

² według faktycznego (stałego) miejsca pracy; z wykorzystaniem danych dotyczących pracujących w jednostkach, w których liczba pracujących przekracza 9 osób oraz w jednostkach sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących (bez gospodarstw indywidualnych w rolnictwie, bez fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz bez duchownych).

³ W momencie przygotowywania analizy dane za 2008 r. dotyczące pracujących nie były jeszcze dostępne.

⁴ Tj. przyrost naturalny oraz saldo migracji.

⁵ Tu: ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

⁶ Tj. w wieku 0-19 lat.

Syntetyczna miara poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego wg gmin województwa opolskiego

Gmina	Wartość syntetycznej miary
I grupa	
Skarbimierz	0,387
Opole	0,387
Dobrzeń Wielki	0,367
Tułowice	0,293
Łubniany	0,281
Zdzieszowice	0,254
Praszka	0,236
II grupa	
Namysłów	0,216
Niemodlin	0,216
Lubsza	0,210
Domaszowice	0,207
Kędzierzyn-Koźle	0,203
Dąbrowa	0,200
Chrzastowice	0,198
Wilków	0,192
Turawa	0,187
Prószków	0,187
Komprachcice	0,185
Gogolin	0,180
Ujazd	0,180
Pokój	0,178
Grodków	0,172
Brzeg	0,172
Ozimek	0,172
Olszanka	0,171
Lewin Brzeski	0,168
Skoroszyce	0,168
Nysa	0,166
Krapkowice	0,164
Olesno	0,164
Pakosławice	0,163
Kluczbork	0,159
Głubczyce	0,157

III grupa	
Byczyna	0,148
Otmuchów	0,148
Tarnów Opolski	0,147
Strzelce Opolskie	0,145
Łambinowice	0,142
Dobrodzień	0,140
Rudniki	0,137
Świerczów	0,135
Izbicko	0,133
Wołczyn	0,133
Korfantów	0,128
Kamiennik	0,128
Bierawa	0,127
Kietrz	0,124
Lubrza	0,117
Radłów	0,117
Gorzów Śląski	0,111
Głuchołazy	0,104
Paczków	0,100
Popielów	0,099
Prudnik	0,095
Baborów	0,089
Głogówek	0,086
Reńska Wieś	0,082
Lasowice Wielkie	0,081
Leśnica	0,079
Kolonowskie	0,079
Jemielnica	0,078
IV grupa	
Zębowice	0,071
Pawłowiczki	0,071
Zawadzkie	0,070
Murów	0,052
Cisek	0,052
Branice	0,051
Strzeleczy	0,049
Biała	0,046
Polska Cerekiew	0,040
Walce	0,024

Przedziały grup:
I grupa: 0,227 i więcej
II grupa: od 0,152 do 0,226
III grupa: od 0,076 do 0,151
IV grupa: 0,075 i mniej